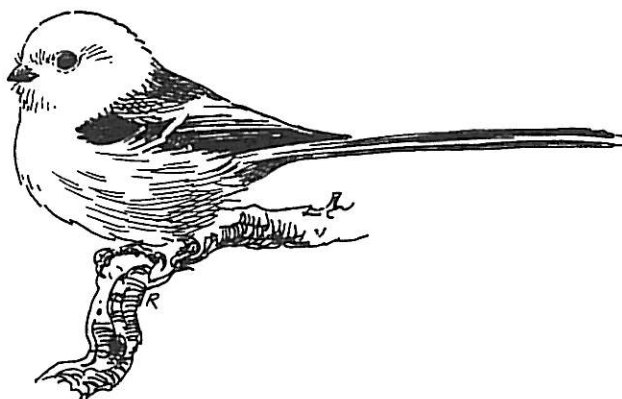

Stjertmeis *Aegithalos caudatus*

Global utbredelse

Stjertmeisa er utbredt over mesteparten av den palearktiske region, med unntak av Island, de nordlige deler av Fennoskandia samt Nord-Afrika.

Norsk utbredelse og habitatvalg

Stjertmeisas hovedutbredelsesområde ligger i lavlandsområder i Sør-Norge nord til Trondheimsfjorden. Lenger nord blir forekomsten mer spredt, og i Nordland og Troms hekker arten mer uregelmessig og sporadisk. På grunn av dårlig dekning i disse to fylkene, gir ikke Atlas-kartet på langt nær et fullgodt bilde av utbredelsen. Ifølge Haftorn (1971) var stjertmeisa ikke registrert hekkende i Finnmark før 1970. Det er heller ikke rapportert om hekkefunn eller indikasjoner på hekking i selve Atlas-perioden. Arten er imidlertid observert noen få steder i hekketida, og i 1988 ble en voksen fugl med mat i nebbet sett i Alta (K.-B. Strann pers. medd.).

Stjertmeisa hekker nesten utelukkende i løvskog, men forekommer også i blandingsskog. Hekkeområdene er som regel frodige og høyproduktive lokaliteter, ofte med høystammet skog. Den unngår de ytre og mest eksponerte kystområdene på Vestlandet og i Trøndelag. Stjertmeisa foretrekker fuktige biotoper som f.eks. orebelter langs vassdrag, bekkedaler og sumpskogområder. Den er ikke avhengig av større, sammenhengende skogområder og finner gode hekkemuligheter i løvskogrike kulturlandskap, spesielt der det fortsatt finnes våtmarksområder.

Bestandsstørrelse og bestandsutvikling

Bestandsstørrelsen varierer svært mye fra år til år, sterkt avhengig av vinterdødelighet og omfanget av invasjonene fra øst. I dårlige år går bestanden kanskje så langt ned som ca. 5000 par, mens en i gode år høyst sannsynlig kommer opp mot 20.000 par.

Koskimies (1992) anslår den svenske bestanden til 10.000-100.000 par, den finske til 3000-7000 par, mens Danmark skal ha 10.000-50.000 par.

Stjertmeisa hamstrer ikke føde om høsten og er som spesialisert insekteter — også vinterstid — heller ikke i stand til å nyttiggjøre seg utlagt mat på fôringsplasser. Den er derfor svært sårbar overfor strenge vintre. På grunn av de store årlige vekslingene i bestanden og mangel på kvantitative data over lengre tidsrom, er det vanskelig å si noe om eventuelle langsiktige trender i bestandsutviklingen.

Hekkebiologi

Stjertmeisene streifer omkring i vinterflokker som vanligvis består av et par foreldrefugler og deres avkom fra foregående sesong. Tidlig på våren, ofte i mars, splittes disse flokkene opp i par. Det foregår da en utveksling av individer, fortrinnsvis av unge hunner, mellom ulike vinterflokker.

Stjertmeisa bygger et meget kunstferdig, frittliggende reir og starter eggleggingen normalt i midten eller slutten av april. Enkelte år kan eggleggingen ta til så tidlig som i begynnelsen av april. Det er ikke uvanlig å se at flere voksne fugler deltar i matingen av ungene, og stjertmeisas kompliserte hekkebiologi gjør at en snarere bør snakke om antall territorier enn antall par i bestandssammenheng.

Tidlig hekking, godt kamuflert reir, svak sang og diskret opptreden etter etableringen om våren gjør at stjertmeisa nok er oversett en del i Atlas-sammenheng. God kjennskap til vinterterritoriene er viktig for lettere å kunne påvise hekking om våren.

Trekkforhold

Stjertmeisa er stand- og streiffugl, men opptre enkelte år med uregelmessige mellomrom invasionsartet om høsten og vinteren. Dette gjelder hele landet, og i 1977 var det f.eks. storinvasjon av arten over hele Finnmark, bl.a. ble arten ved flere anledninger sett i Pasvik (S. Wikan pers. medd.). Etter slike invasjonene, spesielt dersom vinteren ikke er for hard, vil stjertmeisa kunne hekke i mer marginale områder påfølgende vår. Dette gjelder f.eks. ytre strøk av Vestlandet og Trøndelag samt deler av Nord-Norge.

Kjell-Ove Hauge

Stjertmeis *Aegithalos caudatus*

331 ● Konstatert hekking

160 ● Sannsynlig hekking

114 ● Mulig hekking

Detaljeringsgrad: 10 x 10 km

